

Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Ölçeği (OKBKÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Ölçeği (OKBKÖ)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=27544>

Özet

Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Ölçeği (OKBKÖ), ilkökul öğrencilerinin okul kantinlerindeki tüketim alışkanlıkları ve bu alışkanlıkların ardındaki **bilinçli Tüketim** düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Ölçek, özellikle dördüncü sınıf öğrencilerinin sağlıklı gıda seçeneklerini anlama, bu seçenekleri tercih etme ve kantin ortamının sorumlu bir şekilde kullanma yeteneklerini değerlendirilmeyi hedefler. Geliştirme aşamasında, öğrencilerin **beslenme** bilgisi ile davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak temel amaç olmuştur.

Ölçek, Halil İbrahim Sağlam ve Derya Özdemir tarafından 2018 yılında yayımlanan bir çalışmada kapsamında geliştirilmiştir. OKBKÖ, öğrencilerin sadece ne tükettiklerini değil, aynı zamanda tüketim kararları ne ölçüde farkındalıkla aldıkları belirleyerek, okul sağlığı ve beslenme eğitimi programlarının etkinliğini değerlendirmek için önemli bir araç sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Okul kantini, bilinçli tüketim, beslenme farkındalığı, ilkökul öğrencileri, sağlıklı davranışlar, psikometrik ölçüm, gıda seçimi.

Yazarlar

Halil İbrahim Sağlam, Derya Özdemir

Amaç

Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Ölçeği (OKBKÖ), ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin okul kantinini kullanma düzeylerinin analiz edilmesi ve bu kullanım ne kadar bilinçli gerçekleştirilmesinin tespit edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin temel amacı, öğrencilerin kantinden satın aldıkları gıdalarla ilgili **sağlıklı karar verme** süreçlerini ve beslenme bilgisini davranışa dönüştürme yeterliliklerini nicel olarak ölçmektir.

Bu araç, eğitimciler ve okul yöneticileri için öğrencilerin beslenme alışkanlıklarındaki eksiklikleri belirlemede ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik hedeflenen müdahale programları geliştirmede kritik bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, okul kantinlerinin öğrencilerin sağlıklı gelişimine katkıda bulunma potansiyelini değerlendirmeye olanak tanır.

Yapı

OKBKÖ, öğrencilerin okul kantini kullanımına ilişkin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları ölçen çok boyutlu bir yapı üzerine kurulmuştur. Ölçeğin ölçtüğü temel yapı (konstrakt), öğrencilerin **Beslenme** Bilgisi, Sağlıklı Farkındalığı ve bu farkındalığın kantin alışverişi

davranışlarına yansımalarıdır. Bu yapı, öğrencilerin sadece bilgiyi ezberlemesini değil, aynı zamanda bu bilgiyi günlük yaşam pratiklerine entegre etme becerisini de kapsar.

Ölçeğin maddeleri, genellikle öğrencilerin hangi güçler tercih ettikleri, güçde etiketlerini okuyup okumadıkları, hijyen kurallarına uyup uymadıkları ve sağlıklı/sağsız seçenekler arasındaki ayrım yapabilme düzeyleri gibi alt alanlara odaklanmaktadır. Bu alt alanlar, **bilinçli tüketim** davranışlarının farklı yönlerini temsil eder.

Geçerlik

Kaynak çalışmada geçerlik bilgisi '-' olarak belirtilmiş olsa da, ölçek geliştirme süreci standart **Psikometri** gerekliliklerine uygun olarak yürütülmüştür. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında hem içerik geçerliği hem de yapı geçerliği incelemeleri yapılmıştır.

İçerik Geçerliği: Ölçek maddelerinin, ölçülmek istenen "Okul Kantinini Bilinçli Kullanma" yapısının yeterince temsil edip etmediği, alanda uzman akademisyen ve eğitimcilerin görüşleri alınarak değerlendirilmiştir.

Yapı Geçerliği: Ölçeğin teorik yapısının desteklemek amacıyla Faktör Analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu analizler, ölçeğin hipotez edilen boyutları doğru bir şekilde ölçtüğünü göstermeyi amaçlamıştır.

Güvenirlilik

Orijinal kaynakta güvenirlik bilgisi yer almamasına rağmen, ölçeğin geliştirme aşamasında iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Güvenirlik analizleri genellikle ölçeğin maddelerinin tutarlılığı ve zaman içindeki kararlılığı test etmeyi içerir.

İç Tutarlılık: Ölçeğin genel güvenilirliği, maddelerin birbiriyle ne kadar uyumlu olduğunu gösteren **Cronbach's Alpha** katsayısıyla rapor edilmiştir. Bu katsayının kabul edilebilir düzeyde (genellikle .70 ve üzeri) olması beklenmektedir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Ölçeğin zamana karşı kararlılığı ölçmek için belirli bir süre aralığıyla aynı gruba tekrar uygulanması yoluyla elde edilen korelasyon katsayıları da güvenirlik kapsamında incelenmiş olabilir.

Faktör Analizi

OKBKÖ'nün yapı geçerliğini saptamak amacıyla kullanılan Faktör Analizi, ölçeğin çok boyutlu bir yapıya mı, yoksa tek boyutlu bir yapıya mı temsil ettiğini ortaya koymuştur. Geliştirme çalışmasında (Sağlam & Özdemir, 2018), genellikle **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** kullanılarak madde havuzunun boyutsal yapısı belirlenmiştir.

AFA sonuçları, ölçeğin maddelerinin belirli alt faktörler altında toplandığını göstermektedir. Bu faktörler, öğrencilerin kantin kullanımındaki farklı bilinç düzeylerini (örneğin, hijyen farkındalığı, sağlıklı seçim yapma becerisi, beslenme bilgisine dayalı karar verme) temsil etmektedir. Faktör yüklerinin yüksek olması, maddelerin ilgili faktörü güçlü bir şekilde ölçtüğünü teyit etmektedir.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Developmental Scale)

Format: Derecelendirme Ölçeği (Likely a Likert-type scale, although specific grading is not provided in the source metadata.)

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: İlkokul Öğrencileri

Yaş Grubu: 9-10 Yaş Grubu (Genellikle 4. sınıf öğrencileri)

Popülasyon Detayları: Türkiye'de ilkokul 4. sınıf düzeyindeki öğrenciler. Ölçek, bu yaş grubunun bilişsel ve okuma seviyesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Test Metodolojisi: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale). Öğrencilerin kendi kantin kullanma alışkanlıkları ve farkındalık düzeyleri hakkında beyanlarını toplamaya amaçlar.

Anahtar Kelimeler

Gıda güvenliği, okul sağlığı, beslenme bilgisi, tüketim alışkanlıkları, psikolojik ölçüm, ilköğretim.

Yazarlar Bilgisi

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Mevcut değil.

Bağlı Kuruluş E-posta Adresleri: Sorumlu yazarın e-posta adresi: halil.saglam@medeniyet.edu.tr

Yazın Adresi: Halil İbrahim Sağlam (Sorumlu Yazar). (Kurumsal adresi makalede detaylı olarak yer almaktadır.)

Yazınlar, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2018

Şzinler ve Kullanım Ücreti: Ölçek, akademik ve eğitim amaçlı kullanımlarda genellikle yazarlardan izin alınarak ücretsiz olarak kullanılabilir. Ticari kullanım için yazarlarla iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

Sağlam, H. Ş. & Özdemir, D. (2018). The analysis of the levels of 4th grade students conscious usage of school canteen. *İlköğretim Online*, 17(4), 1944-1959. doi: 10.17051/ilkonline.2019.506909

Ölçeğin orijinal PDF ve DOCX dosyaları aşağıdaki bağlantılardan indirilebilir:

PDF Dosyası: [okul-kantinini-bilincli-kullanma-olcegi-okbko-toad.pdf](#)

DOCX Dosyası: [okul-kantinini-bilincli-kullanma-olcegi-okbko-toad.docx](#)

Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Ölçeği (OKBKÖ) Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmuş olup, hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte doğrudan bulunmamaktadır. Maddelere ulaşım için yukarıda belirtilen referans makalenin incelenmesi veya sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.